

amigos[®]

GIR VIDERE

HØST
2021

Førord

«Amigos gir videre» er et informasjons- og aktivitetshefte og filmer. Disse skal gi lederne informasjon om et misjonsprosjekt og gi tips til aktiviteter som kan vekke barnas engasjement for både verden og lokalmiljøet.

Vi fortsetter med prosjektene våre i Aserbajdsjan. Nytt i dette heftet er informasjon om prosjektet Normisjon har blant udifolket. Det er blitt en annerledes periode med korona og vi skulle hatt en ny filmtur til Aserbajdsjan, som fortsatt ikke har latt seg gjøre. Derfor har vi valgt å kun lage hefte fra Aserbajdsjan dette semesteret og heller lage noen generelle filmer om hva misjon er og livet til noen misjonærbarn. Håper også dette kan være noe dere kan ha nytte og glede av. Filmene vil dere finne på denne siden: <https://acta.no/arbeid/amigos/> og trykke på «Amigos gir videre høsten 2021 (filmer)».

Med vennlig hilsen
Margrethe Kollerud Overskott
Actakonsulent i Acta region Øst
Tlf 47642580 mko@normisjon.no
www.normisjonost.no/acta

Innhold

- 3** Om Amigosprosjektet
- 4** Udifolket
- 5** Lær noen ord på udi
- 6** Eventyret om ildsteddanseren
- 7** Eventyrbingo

- 8** To udi-dikt
- 9** Guymag
- 10** Fakta om kongeørn
- 11** Lag en ørne-lykt
- 12** Zayna Renhjerte
- 13** Aserbajdsjan og tepper
- 14** Lag en teppe-bordbrikke
- 15** Sharbat med granateple

Om Amigosprosjektet

Amigos gir videre til Aserbajdsjan

En tid fremover nå skal Amigos støtte Normisjons arbeid i Aserbajdsjan. Helt siden 1994 har Normisjon engasjert seg i landet, og hjulpet enkeltmennesker og lokalsamfunn.

Prosjekter vi kommer til å fokusere på i Aserbajdsjan er:

Barnehjemmet i Merdekan, et barnehjem og sykehus for barn med nedsatt funksjonsevne. Normisjon sender et team til barnehjemmet som gir stimulans og terapi til barna, og opplæring til de ansatte.

Heyat ressurscenter er også en ressurs for barn med nedsatt funksjonsevne, men her er målet å hjelpe familiene, og dermed beholde barna hjemme.

Arbeid blant minoritetsfolkegruppen udi. Vi arbeider kontinuerlig for å styrke udiene og hjelpe dem med å ta vare på og utvikle sin egenart. Ønsket er at språket, tradisjonene og den historiske kristne arven kan bevares og videreformidles.

Vi kommer til å bli kjent med mange barn og voksne som er del av prosjektene våre i Aserbajdsjan. Vi vil be sammen med dem, snakke med dem og samle inn penger til prosjektene. Er det ikke gøy at vi kan være med å bety så mye for barn i et helt annet land?!

Vil du gi penger til amigosprosjektet?

Kontonummer: 1 503.02.1 3537

Merk med Amigosprosjektet og kampanjennummer 3018.

Udifolket

Udifolket ser på seg selv som ett av verdens eldste folkeslag og samtidig er de en av jordens minste folkegrupper. I hele verden bor det kanskje 25 000 udier. I den lille landsbyen Nich i Aserbajdsjan bor det 2300 av dem. De fleste lever av landbruk, men noen jobber også som lærere, slaktere, sjåførere og på fabrikker i nabobyene. Alle barna går på skole slik som i Norge.

Udifolket var et viktig folk i det gamle kongedømmet Kaukasus-Albania, og de ble kristne 800 år før vi ble det i Norge. Omkring år 700 ble landet de bodde i invadert av araberne og mange ble tvunget til å bli muslimer. Likevel klarte dette lille fjellfolket å holde fast på sin kristne tro og den gamle, opprinnelige kirketradisjonen. Rundt år 1920 ble Aserbajdsjan erobret av nabolandet Sovjet. De nektet dem å tro på Gud, lese i Bibelen

og ha kirker. Udi-prestene ble sendt i fengsel, og det å ha en Bibel i hjemmet ble forbudt. De ble tvunget til å slutte å ha gudstjenester. De måtte derfor døpe barna i det skjulte, og de fleste familier sluttet etter hvert å tro på Gud.

Pengene vi samler inn gjennom Amigos går blant annet til et prosjekt blant udifolket. Målet er å løfte fram denne folkegruppen og hjelpe dem til å ta vare på språket og kulturen sin. I tillegg ønsker vi å støtte dem i å finne tilbake til sine kristne røtter. Det gjøres ved støtte til trosopplæring, barnebibler, søndagsskolearbeid og det å kunne feire søndagsgudstjenester igjen.

Udifolket er et gjestfritt folk og de har en rik samling av dikt, fortellinger, eventyr og legender. I dette heftet skal du få lære to dikt og et eventyr.

Lær noen ord på udi

Udi-språket har flere lyder og bokstaver som vi ikke har på norsk. Deres alfabet har 50 bokstaver! Noen vokaler uttales langt bak i halsen, og de bruker flere varianter av skarre-r i tillegg til rulle-r.

Her er en liten forklaring til de bokstavene som skiller seg fra de norske:

x = harkelyd, minner om en hard skarre-r, som fra Stavanger-området

ğ = myk skarre-r, som fra Arendalsområdet

o = som norsk å

y = som norsk j

u = som norsk o

ə = som norsk æ

ç = tsj

ş = sj

ś = ts

` = viser til at lyden sies bak i halsen

Her er noen ord og uttrykk på udi: Slik det skrives på udi står med tykkere skrift og uttale på norsk i parentes.

Hei

– Xeyirq`anbaki (kheir kanbaki)

Hadet

– Dirist`oğon (diris dåghon)

Hva heter du?

– Vi śi hik'ə? (vi tsi hikə)

Jeg heter Eva

– Bez śi Evane. (bez tsi Evane)

Hvor gammel er du?

– Vi hema yəşe? (vi hema jəsje)

Vil du spille fotball?

– Hun futbol əçibsun çurensa?
(hon fotbål ætsjibson tsjorensa)

Ja, la oss gå!

– Hoo, ey tağen (hå, ej taghen)

Takk!

– Dirist baka (dirist baka)

Eventyret om ildsteddanseren

Et udi-eventyr:

En udimann eide en hasselnøttlund en god avstand fra landsbyen. En dag på høsten, da mannen gikk tur i lunden sin, så han en flokk med sauer der. Han spurte hyrden om han kunne flytte flokken og ikke komme tilbake. Tre dager senere skjedde det samme på nytt og igjen måtte udimannen be hyrden om å ikke lede saueflokken sin til nøttlunden. Men hyrden vendte det døde øret til hva mannen ba om og gjorde som han selv ville.

Da udimannen så at hyrden ikke gjorde som han ba om, samlet han alle sine modige venner og sa: «I morgen, rett over midnatt, gå vi til hasselnøttlunden min. Alle skal ta med seg en stor sekk. Når vi nærmer oss grøften, skal dere gjemme dere i mørket, mens jeg går videre. Når dere hører at det blir spilt på en fløyte, skal dere løpe over grøften og der vil dere finne en flokk med sauer. Ta med dere en sau hver og løp til det store eiketreet. Der vil jeg møte dere. Hyrden har ikke hunder, så ikke vær redd for noe.»

Vennene var enige i planen og de satte av sted mot hasselnøttlunden samme kveld. Vennene stoppet opp ved grøften, mens udimannen fortsatte videre. Hyrden satt ved et stort bål og da han så mannen ble han forskrekket. Udimannen gikk bort til

hyrden, hilste høflig på han og sa: «Kjære venn, jeg har ikke kommet for å krangle med deg. La oss glemme det som har skjedd, men jeg har en tjeneste å be om. Jeg har hørt at du er en veldig god fløytespiller og jeg har lenge ønsket å danse til fløytemusikk. Siden ingen her i nærheten er gode fløytespillere, lurte jeg på om du kunne spille noen muntre melodier for meg.»

Hyrden ble veldig glad for å høre at det var en så lett tjeneste udimannen ba om. Han tok med en gang fløyten ut av saueskinnskåpen sin og begynte å spille. Udimannen begynte å danse rundt bålet med hendene i været. Mens han danset ropte han flere ganger høyt: «Bravo» og «Godt jobbet». Disse ordene var egentlig til vennene som utførte planen hans.

Til slutt stoppet udimannen å danse og ba hyrden slutte å spille. Han tok et varmt farvel med hyrden og dro. I det han gikk, grep han tak i en av sauene og løp videre mot det store eiketreet. Der ventet vennene hans med sekkene fulle. De dro tilbake til landsbyen, slaktet sauene og delte kjøttet mellom seg. Neste morgen telte hyrden sauene og oppdaget at det var seks sauer som manglet. Han tenkte at de var tatt av ulver og derfor tok han aldri sauene sine med til hasselnøttlunden igjen.

Eventyr-bingo

Sitt med bingobrettet mens du hører eventyret. Når du hører noen av de tingene du ser bilde av på bingobrettet så krysser du det av. Klarer du å få med deg alle ni? Da roper du «bingo» høyt.

Legg disse bildene i et bingobrett med ni ruter:

1. Eiketre
2. Bål
3. Hyrde
4. Fløyte
5. Hasselnøtt
6. Saueflokk
7. Øre
8. Striesekk

To udi-dikt

Her kan du lese to udi-dikt som er oversatt til norsk av oss.
Klarer du å skrive et lignende dikt?

Solen

Morgenen gryr,
Solen står opp.
Hvem bringer solen til oss?
Er det ilden som bringer solen?
Eller er det fjellet som bringer solen?

Nei, det er Gud som bringer solen til oss.

Svalen

Fly, svale, fly
bo på vår balkong.
Hvis du trenger en venn
når du bygger et reir, rop på meg.

Når det er kaldt på høsten,
så bor du ikke i min landsby.
Kom tilbake til landsbyen min
ta med en sang til barna.

Fly, svale, fly
vær overalt!
Hvis du ser barn der,
så hils dem fra oss.

Guymag

Guymag er en enkel pudding/grøt fra Aserbajdsjan som er en fin frokost en kald vintermorgen.

Ingredienser

- 40 g usaltet smør
- 50 g hvetemel
- ½ ts salt
- 5 dl vann
- ¼ ts kanel

Slik gjør du:

- Smelt smør i en kjele og ha i hvetemelet. Miks det godt sammen og rør til melet har blandet seg godt med smøret. Ha i salt, la stå over lav varme og rør jevnlig til den gir fra seg en nøtteaktig lukt og er lys brun.
- Kok opp vann i en annen kjele eller i vannkoker.
- Når mel- og smørblandingen er ferdig, hell i det kokende vannet litt og litt, mens du rører hele tiden for å unngå klumper. Blandingen vil nå se ut som en tykk, brun suppe. Frykt ikke!
- Sett blandingen på lav varme og la den småkoke, mens du rører jevnlig for å unngå klumper. La den stå til den er redusert med halvparten og du ser at smøret begynner å skille seg fra puddingen. Ha i kanel og rør godt før du tar den av varmen.
- Serveres varm i bolle og man kan servere med sukker, rosiner, dadler, valnøtter eller zumac.

Fakta om kongeørn

Kongeørn er en fugl som lever i Aserbajdsjan, men også i Norge. Det er en stor rovfugl som bor i reir høyt oppe i trærne eller på en fjellskrent. Den spiser i hovedsak andre fugler og småvilt. Her er en fleip eller fakta om kongeørn. Gjerne vis og forklar barna underveis de ulike lengdene, vekt og fart.

Påstand: Kongeørnpar lever sammen hele livet.

Svar: Fakta.

Påstand: Reiret til kongeørnen kan bli opp mot en meter i diameter og en meter høyt.

Svar: Fleip, det kan faktisk bli dobbelt så stort som det.

Påstand: Kongeørner bytter reir hvert år.

Svar: Fleip. De bruker samme reir år etter år. Det finnes reir som har blitt brukt i flere tiår og som kan veie opp mot 700 kg. De kan også ha et reservereir.

Påstand: Kongeørnene er opptatt av at alle ungene får like mye mat, og fordeler derfor maten helt likt mellom dem.

Svar: Fleip. Bare den som ser på de voksne når de kommer med mat får servering. Den eller de minste blir da ofte kuert av den største og dermed overlever som regel bare en av ungene.

Påstand: Når kongeørnen jakter stuper den ned mot byttet og under stupet kan farten nå opp i 150 km/t.

Svar: Fakta.

Påstand: Kongeørnen kan ha et vingspenn på over to meter.

Svar: Fakta.

Lag en ørne-lykt

Lag lykter av hermetikkbokser med kongeørnemotiv!

Slik gjør du:

- Fyll boksen med vann og legg den i fryseren over natta. (Du kan droppe dette steget, men da vil boksen få litt flere bulker når du hamrer i den.
- Boksen skal hamres på i frossen tilstand, så det er lurt å bruke vanter eller hansker så man ikke blir så kald på hendene.
- Ta boksen opp og legg den oppå noe litt mykt som tar imot støt og støtter den litt, for eksempel et skjerf.

- Klipp ut malene du finner her og tegn rundt malen på boksen med tusj.
- Bruk så hammer og spiker, og lag små hull langs streken med litt mellomrom. Det er lettest å lage hullene nede i rillene på boksen.
- Mal eller spray boksen med metallmaling og la tørke. Jo mørkere fargen er, jo bedre synes lyset gjennom hullene.

Når boksen er ferdig, blir den veldig fin med telys eller elektrisk telys i.

Zayna Renhjerte

Roller:

Zayna, Skitne Samir, Stubbe, Syltetøy, Bestemor, Kamel, Skilpadde, Helten Tahir.

Omskrevet fra «Doris Renhjerte». Velg en person til hver rolle som skal spille ut historien underveis mens den blir lest høyt. De gjentar replikkene etter at de er lest opp og gjør det som blir sagt. Et nydelig innslag på festkveld!

Når denne historien begynner befinner vi oss langs en landevei i Aserbajdsjan der den skjønnne Zayna Renhjerte plukker ville hasselnøtter fra trærne i veikanten mens hun nynner en vakker melodi. Uten at hun merker det kommer skurken, Skitne Samir, listende bak henne. Han omfavner henne og prøver å stjele et kyss. Hun skriker høyt og lenge. Hun tar tak i håret og lugger skurken. Han løfter henne opp mens hun skriker. Hun slår skurken i hodet. Han marsjerer i ring tre ganger mens han bærer henne. Så tar han henne med for å stjele sauene til hennes bestemor, som Zayna kaller Nene.

I mellomtiden sitter Zaynas Nene på en stubbe på plassen utenfor huset og lager te med syltetøy over bålet. Den gamle kamelen kommer tuslende og glefser etter skilpadda. Skilpadda glefser tilbake og hopper så opp på Nenes fang. Nene dytter skilpadda ned og sier: «Ned med deg ditt ekle dyr!».

Skilpadda hopper ned og løper ut. Kamelen kommer bort og slikker Nenes hånd. Nene sparker kamelen. Kamelen går og legger seg under et persisk silketre.

I dette øyeblikk kommer skurken Samir inn på plassen med Zayna over skulderen. Nene skriker. Skurken sier: «Jeg tar Zayna og alle sauene dine!» Kamelen løper over plassen og biter skurken i leggen. Samir sparker til kamelen og setter Zayna ned. Hun besvimer og faller på bakken. Kamelen knurrer mot skurken, så går kamelen bort og slikker Zayna i ansiktet for å vekke henne.

I dette øyeblikk kommer vår helt, Tahir, in og roper: «Salam!» Zayna reiser seg opp og roper: «Å min elskede!» De omfavner hverandre. Tahir sier: «Jeg elsker deg min vakre!» Zayna sier: «Jeg elsker deg, som et alltid brennende fjell!» Plutselig løfter skurken Samir opp syltetøyet og kaster det mot Tahir. Den slår Tahir ned i gulvet. Zayna besvimer og ramler over syltetøykrukka. Nene prøver å vekke henne med å klappe hånda hennes mens hun snufser: «Nadja-sæn!» Det betyr: «Hvordan går det?» Skilpadda kommer inn igjen og hopper opp på stubben. Tahir reiser seg og begynner å vise frem musklene sine. Skurken Samir begynner å skjelve, og knærne slår mot hverandre. Dette pågår en stund.

Tahir bestemmer seg for å gjøre seg klar før kampen og starter med å gjøre noen bryte-bevegelser. Så løper han i 15 sek. Hele denne tiden sitter Nene og snufser, skurken skjelder, kamelen knurrer og skilpadda lager lyd. Så tar Tahir 15 armhevninger. Ved den 15. armhevingen, øyner skurken Samir en sjanse og slår Tahir i hodet. Tahir ramler bevisstløs på bakken. Akkurat da biter skilpadda kamelen i halen. Kamelen jager skilpadda i 10

sek. Så flykter skilpadda ut med kamelen etter seg. Nene roper: «Din elendige skurk!» og slår skurken i magen. Skurken krøker seg sammen. Nene går rundt og sparker han bak. Igjen krøker han seg sammen og hun gir han et slag over nakken. Da dette han bevisstløs på bakken. Nene ser på de tre livløse kroppene på bakken. Hun retter seg opp, drar chafkenen om seg og går ut porten for å hente hjelp til å ordne opp.

Aserbajdsjan og tepper

I Aserbajdsjan er teppeveving en viktig del av deres kulturarv. Måten teppene er laget på har blitt brakt videre i familiene fra generasjon til generasjon. Teppene har helt fra gammelt av blitt brukt til å ha på gulvet og til å dekorere vegger, sofa, stol, seng og bord. Mønstrene på teppene er knyttet til ulike regioner hvor de blir vevet og de er ofte laget av saueull, som blir farget. I Aserbajdsjan har de til og med et eget teppemuseum i hovedstaden Baku!

Lag en teppe-bordbrikke

Her kan du lære å lage et lite teppe som kan brukes som bordbrikke, til å ha kopper eller glass på.

Du trenger:

- Filt i tre ulike farger og størrelser, ev kan det minste være et annet stoff. Størrelsen er ca 12x7 cm, 10,5x6 cm og 9x5 på de tre.
- 3-4 Garn i ulike farger
- Fire perler per teppe som er store nok til at alle garntrådene får plass to ganger, men at det da blir trangt nok til at det sitter.
- Lim, gjerne limpistol hvis det skal gå litt fort.
- Ta lim på alle hjørnene på det mellomste filtbiten og lim den fast

på den største. Gjør det samme med den minste og lim den oppå den mellomste. Klipp 13 cm av hvert garn fire ganger og legg de i fire bunter med en tråd av hver farge. Tre hver av buntene inn bak hjørnet på den mellomste filtbiten, samle begge endene og tre alt igjennom perlen og stram til, så perlen er inntil hjørnet. Da får du frynsene. Gjør dette på alle fire hjørner. Hvis perlen ble litt stor i åpningen er det mulig å feste den med limpistol.

Sharbat med granateple

Oppskrift til 6 personer:

Du trenger:

- 1 L vann
- 250 g sukker
- 4 medium granatepler (rundt 1 kg)

Slik gjør du:

- Bland vann og sukker i en kjele og kok opp. La småkoke på medium varme, mens du rører i den, til sukkeret har løst seg opp helt. Det tar rundt fem minutter. Fjern kjelen fra varmen og la ned kjøle seg ned.
- Kna granateplene godt ved å rulle de fram og tilbake på benken, til den er myk. Stikk et lite hull med en kniv på en av sidene til frukten, og press den hardt med begge hender for å få ut all juice. Det skal bli rundt 5 dl juice av fire granatepler.
- Blant juice og den avkjølte sirupen i en mugge og rør godt. La den bli kald i kjøleskapet før servering eller server med isbiter.

TRYKKERI: 07 Media AS
DESIGN: Hanne Liv Gryting
PAPIR: Gallerie Art Silk 130 gr
OPPLAG: 300 ex
FOTO: Normisjons bildearkiv, Bjørn A. Wegge, Margrethe
Kollerud Overskott, Adobestock.

